

Det vil saa ogsaa synke baade Nejdals og Dansefrenes Læsere et glæde. Det er ikke Nytår, ja Jubelæret i vor Lutherst. Kirke ogsaa maa blive et Jubelæret for os alle, vi Smørfolksom faldes danske — thi vi er dog ogsaa lutherst — og vor Kirke er nu den eneste af de bestaende Lutherst. Kirker, som med Rette kan staa i jørs. Nælde; og vi har derfor fun de oprindelige Befæstelses-Skrifter, intet Tillæg eller specielle Fortællinger. Vi burde jo ogsaa være med, og det kommer vi vel ogsaa, men Guden er vel, at vi bliver overset.

Vi har ogsaa haft Narskjæste i vor lille Menighed og har nu begyndt paa det tredie Aar, som nu begynder Barnet at gaa ret godt, og det at tale er da ogsaa begyndt at høres, saa nu figer Barnet, at i Nar skal vi nof saa det ind efter familien, som vi skal give til Samfundet, og saa figer vi Ligningsmændene Tal, fordi de var saa gode ved os.

Saa et glædeligt Nytår og Guds Fred i Jesu Navn.

Eders A. Kirlegaard.

Reformationens litterære Størverk.

Aj S. P. Hansen.

I.

Det var først med Luther, at Bibelen blev en Folkes bog, en Bog, der læges i de vidste Stede, og som Folket mede til under Livets forskellige Tilstættelser.

Gan giorde Bibelen til det, den i Folge fra Oprindelsen, sit Væsen saa indenst. Befæstelserne skal være — en ægte Folkes bog.

Bal fandtes der jo Luthers Tid Overfæstelser af Bibelen, men dels var Sprøget jo alt, at det næsten var usundeligt for almændige Læsere, dels blev der fra Kirvens Side lagt saa store Hindringer i Vejen for den hellige Skriften. Diddelbæltet, at den gennem hele Middelalderen var en luftet Bog, lagt paa "Hylde" og "Jost forseglet", som Grundtvig siger.

Luthers egen Historie afgiver et talende Eksempel paa, hvor spørjent Bibelen var udbrædt paa hans Tid. Det var endt nos, at han aldrig havde set en Bibel, før han som Student kom til Universitetet i Erfurt. Hvor forbavlede han ikke, da han paa Biblioteket fandt en latinist Bibel og saa, at den indeholdt langt mere end de Episteler og Evangelieletter, som blev læst i Kirkerne eller stod at læse i Psalmer.

Han blædede i Bogen, og hans Øje faldt paa Fortællingen om Hanna og Samuel. Hurtigt gennumlaede han den, og underligt ønskede han at komme i Besiddelse af en saadan Bog.

Det var under voare aandelige Anfægtelser, nemlig da han i Klostercellen kæmpede for at vinde Stjælefæd, at hans Øje aabnedes for Bibelens Hellighed.

Og hjælpen har vel Guds Ord's Alvor og Tørst grebet et Menighedsjært saa sterkt, som det greb Luthers Hjerte. Han voksede sammen med sin Bibel og funde den til sidst saa godt som udenad, ja han bad endogsa i den latinske Bibels Ord paa sit Dødsleje.

Den gamle og den ny Pagts fromme var efterhaanden blevet ham saa færdt, at han kæmpede med dem, led med dem, bad med dem, angæbdes med dem, jæbde med dem.

Fra den Stund, Luther havde fundet Bibelen, blev Studiet af den hans farvært Arbejde og maatte blive det, jo mindre han under sine andre Klæmme funde finde Tilfredsstillelse i Kirvens Lære.

Oste kunde den rette Fortællelse af et Skriftsted optage alle hans Lanter gennem flere Dage og Nætter.

Efter at han i 1512 var blevet Professor, holdt han sine forelæsninger over Davids Salmer. Døst satte Luther gennem hele sit Liv særlig Pris paa, fordi vi, som han figer, i dem ikke blot hører de helliges Ord baade i Glæde og Smerte, men fordi de helt opslutter deres Hjertet, saa vi kan se liget ned i Kilden, hvorpaa Ordene udspringer. Hvor — spørger han — finder man stærke Udmærkede end i Takkelsalmene? Der ser vi de hellige lige ind i Hjertet som i Hjælle, ligeledes Industrialismen og talde den en Djævel.

Efter Bald. Annundsen: "Krig og trængsrende Magter" Side 260.

Det vil saa givelse, at der er nogen, der er vant til. Det er nogle, som mener, at det er ærger og den tynde Knæk, der er holdt i alle vore Hjulper, men det kan ikke staa for en almændig ærkt. Men for Liden har vi været og bejligt Slæbefæret, lun kendte i Dalen kniber det lidt med Slæbefæret, og for nogle Da-

geugen harde vi har Jord næsten

over hele Danen. Men nu finner det igen.

Vi har også haft Bejsg af en Mand fra Mich. og et Par fra Canada, og der er flere, som har stævet om at komme herved. Det vil gerne her slutte med at sige: Ja, som bare, og jeg er vis paa, at I vil blive vel modtaget. I maa også stå til os, og I skal saa godt. Svar, som det nu engang er os muligt.

Vor Menigheds Sekretær: Chris Christensen, R. F. D., Millford, N. J. En af vores Træfes: Andrew Madson, Bloomville, N. J. En af vores Diaconer: P. D. Nielsen, R. F. D., Oneonta, N. Y.

Skriv fun til disse Mænd og saa Oplysning af dem eller af dem alle. Vi er en hel Folc af fristelige Landagenter, som gerne vil have Lutherst. og fristelige Folc herind, og vi er her jo at hjælpe dem, som kommer her til det bedst mulige.

Saa et glædeligt Nytår og Guds Fred i Jesu Navn.

Eders A. Kirlegaard.

Reformationens litterære Størverk.

Aj S. P. Hansen.

I.

Det var først med Luther, at Bibelen blev en Folkes bog, en Bog, der læges i de vidste Stede, og som Folket mede til under Livets forskellige Tilstættelser.

Gan giorde Bibelen til det, den i Folge fra Oprindelsen, sit Væsen saa indenst. Befæstelserne skal være — en ægte Folkes bog.

Bal fandtes der jo Luthers Tid Overfæstelser af Bibelen, men dels var Sprøget jo alt, at det næsten var usundeligt for almændige Læsere, dels blev der fra Kirvens Side lagt saa store Hindringer i Vejen for den hellige Skriften. Diddelbæltet, at den gennem hele Middelalderen var en luftet Bog, lagt paa "Hylde" og "Jost forseglet", som Grundtvig siger.

Luthers egen Historie afgiver et talende Eksempel paa, hvor spørjent Bibelen var udbrædt paa hans Tid. Det var endt nos, at han aldrig havde set en Bibel, før han som Student kom til Universitetet i Erfurt. Hvor forbavlede han ikke, da han paa Biblioteket fandt en latinist Bibel og saa, at den indeholdt langt mere end de Episteler og Evangelieletter, som blev læst i Psalmer.

Han blædede i Bogen, og hans Øje faldt paa Fortællingen om Hanna og Samuel. Hurtigt gennumlaede han den, og underligt ønskede han at komme i Besiddelse af en saadan Bog.

Det var under voare aandelige Anfægtelser, nemlig da han i Klostercellen kæmpede for at vinde Stjælefæd, at hans Øye aabnedes for Bibelens Hellighed.

Og hjælpen har vel Guds Ord's Alvor og Tørst grebet et Menighedsjært saa sterkt, som det greb Luthers Hjerte. Han voksede sammen med sin Bibel og funde den til sidst saa godt som udenad, ja han bad endogsa i den latinske Bibels Ord paa sit Dødsleje.

Den gamle og den ny Pagts fromme var efterhaanden blevet ham saa færdt, at han kæmpede med dem, led med dem, bad med dem, angæbdes med dem, jæbde med dem.

Fra den Stund, Luther havde fundet Bibelen, blev Studiet af den hans farvært Arbejde og maatte blive det, jo mindre han under sine andre Klæmme funde finde Tilfredsstillelse i Kirvens Lære.

Oste kunde den rette Fortællelse af et Skriftsted optage alle hans Lanter gennem flere Dage og Nætter.

Efter at han i 1512 var blevet Professor, holdt han sine forelæsninger over Davids Salmer. Døst satte Luther gennem hele sit Liv særlig Pris paa, fordi vi, som han figer, i dem ikke blot hører de helliges Ord baade i Glæde og Smerte, men fordi de helt opslutter deres Hjertet, saa vi kan se liget ned i Kilden, hvorpaa Ordene udspringer. Hvor — spørger han — finder man stærke Udmærkede end i Takkelsalmene?

Det var en Øpfattelse, der efterhaanden vandt Udbredelse, at Bibelen burde gives Menighand i Hænde, men hvem skulle udøse det forøre og langvarige Arbejde, som var forbundet med en Overfæstelse. Den stridbare Wittenbergmunk var saa overhængt med Arbejde, at han ikke engang turde tænke derpaa, selv om ogsaa hans Venner, navnlig Melanchton, opfordrede ham om saa meget til at prætage sig dette Arbejde.

Men saa gav Gud ham den nødvendige Hjælp. Hvor — spørger han — finder man paa den anden Side saa demobrigde, dybe Sædgetoner som i Maglefangen? Det er du ikke der ved, der har noget ved Menigheden at gøre.

Vi har haft om end et joer uroigt Nytår saa dog en mild Vinter saa langt; vi har haft mere vind og som følge deraf mere onskeligt vejr, end vi er vant til. Det er nogle, som mener, at det er ærger og den tynde Knæk, der er holdt i alle vore Hjulper, men det kan ikke staa for en almændig ærkt. Men for Liden har vi været og bejligt Slæbefæret, lun kendte i Dalen kniber det lidt med Slæbefæret, og for nogle Da-

gert, men nu er det som i Døden, ja i Helvede. Hvor mest og trist er ikke alt her ved den bedrøvelige Betragtning af Guds Brede.

Som Luthers første Forelæsning blev holdt over Davids Salmer, var det også med den, han gjorde Begyndelsen til sin Folkeskifte. Et halvt Aar før han opstod sine Thejer paa Kirkedøren i Wittenberg, hvor han som beskytter var Prester, udgav han en Overfæstelse til de syv Bødsmede.

Det fandt saa god Modtagelse, at det i løbet af saa Aar blev optrædt ifølge mindre end hundrede Gangs.

Det er tillige mærkeligt som det er overat en lang Række Øphygelseskrifter, hvori Luther forsøgte at tilfældes sine Landsmænd brændende Begær efter den rene evangeliske Lære, og som samtidig blev et mægtigt Baaben i Reformationens Tjeneste.

Hæde det tynde Folc skue i stort Beundring op til den modige Wittenbergermunk som til en Profet, hos hvem barnlig Bræmbed og uforstået Mansmod var forenet. Alle intede han til hans Ord, og Trykkeskriften stod redt til at læse alt, hvad han talte og skrev, ud til Folket i stærke Mangfoldighed.

Disse forskellige Skriften, hvori stærre eller mindre Dele af Skriften er overat, kan betragtes som Indledning til og Fortsbere for Luther og Reformationens store Værk. Overfæstelsen af hele den hellige Skriften fra Grundet til den næste Alters.

Det er ikke vanskeligt at føre herpaa. Det er to Landsmægter, der kamper om Herredømmet i de gamle kristne Lande. Den ene er Kristendommen, Kirken med dens Undsættelse, — den anden er Pengegræfsheden, Mammonsdælfen. Naar Menigheden i Nutiden, selv i de evangeliske Lande, ikke har funnet stæle til virkelig kristelig Folkeliv og Kulturliv, er Aarsagen da ikke den, at Mammonsdælfen — med stigende Magt har taget over fra Gudspræslerne? Ser vi ikke denne Afsæd stille sin uhængelige Hånd frem paa den forskellige Omraader? Naar det er jo svært at føre herpaa. Det er to Landsmægter, der kamper om Herredømmet i de gamle kristne Lande. Den ene er Kristendommen, Kirken med dens Undsættelse, — den anden er Pengegræfsheden, Mammonsdælfen. Naar Menigheden i Nutiden, selv i de evangeliske Lande, ikke har funnet stæle til virkelig kristelig Folkeliv og Kulturliv, er Aarsagen da ikke den, at Mammonsdælfen — med stigende Magt har taget over fra Gudspræslerne? Ser vi ikke denne Afsæd stille sin uhængelige Hånd frem paa den forskellige Omraader? Naar det er jo svært at føre herpaa. Det er to Landsmægter, der kamper om Herredømmet i de gamle kristne Lande. Den ene er Kristendommen, Kirken med dens Undsættelse, — den anden er Pengegræfsheden, Mammonsdælfen. Naar Menigheden i Nutiden, selv i de evangeliske Lande, ikke har funnet stæle til virkelig kristelig Folkeliv og Kulturliv, er Aarsagen da ikke den, at Mammonsdælfen — med stigende Magt har taget over fra Gudspræslerne? Ser vi ikke denne Afsæd stille sin uhængelige Hånd frem paa den forskellige Omraader? Naar det er jo svært at føre herpaa. Det er to Landsmægter, der kamper om Herredømmet i de gamle kristne Lande. Den ene er Kristendommen, Kirken med dens Undsættelse, — den anden er Pengegræfsheden, Mammonsdælfen. Naar Menigheden i Nutiden, selv i de evangeliske Lande, ikke har funnet stæle til virkelig kristelig Folkeliv og Kulturliv, er Aarsagen da ikke den, at Mammonsdælfen — med stigende Magt har taget over fra Gudspræslerne? Ser vi ikke denne Afsæd stille sin uhængelige Hånd frem paa den forskellige Omraader? Naar det er jo svært at føre herpaa. Det er to Landsmægter, der kamper om Herredømmet i de gamle kristne Lande. Den ene er Kristendommen, Kirken med dens Undsættelse, — den anden er Pengegræfsheden, Mammonsdælfen. Naar Menigheden i Nutiden, selv i de evangeliske Lande, ikke har funnet stæle til virkelig kristelig Folkeliv og Kulturliv, er Aarsagen da ikke den, at Mammonsdælfen — med stigende Magt har taget over fra Gudspræslerne? Ser vi ikke denne Afsæd stille sin uhængelige Hånd frem paa den forskellige Omraader? Naar det er jo svært at føre herpaa. Det er to Landsmægter, der kamper om Herredømmet i de gamle kristne Lande. Den ene er Kristendommen, Kirken med dens Undsættelse, — den anden er Pengegræfsheden, Mammonsdælfen. Naar Menigheden i Nutiden, selv i de evangeliske Lande, ikke har funnet stæle til virkelig kristelig Folkeliv og Kulturliv, er Aarsagen da ikke den, at Mammonsdælfen — med stigende Magt har taget over fra Gudspræslerne? Ser vi ikke denne Afsæd stille sin uhængelige Hånd frem paa den forskellige Omraader? Naar det er jo svært at føre herpaa. Det er to Landsmægter, der kamper om Herredømmet i de gamle kristne Lande. Den ene er Kristendommen, Kirken med dens Undsættelse, — den anden er Pengegræfsheden, Mammonsdælfen. Naar Menigheden i Nutiden, selv i de evangeliske Lande, ikke har funnet stæle til virkelig kristelig Folkeliv og Kulturliv, er Aarsagen da ikke den, at Mammonsdælfen — med stigende Magt har taget over fra Gudspræslerne? Ser vi ikke denne Afsæd stille sin uhængelige Hånd frem paa den forskellige Omraader? Naar det er jo svært at føre herpaa. Det er to Landsmægter, der kamper om Herredømmet i de gamle kristne Lande. Den ene er Kristendommen, Kirken med dens Undsættelse, — den anden er Pengegræfsheden, Mammonsdælfen. Naar Menigheden i Nutiden, selv i de evangeliske Lande, ikke har funnet stæle til virkelig kristelig Folkeliv og Kulturliv, er Aarsagen da ikke den, at Mammonsdælfen — med stigende Magt har taget over fra Gudspræslerne? Ser vi ikke denne Afsæd stille sin uhængelige Hånd frem paa den forskellige Omraader? Naar det er jo svært at føre herpaa. Det er to Landsmægter, der kamper om Herredømmet i de gamle kristne Lande. Den ene er Kristendommen, Kirken med dens Undsættelse, — den anden er Pengegræfsheden, Mammonsdælfen. Naar Menigheden i Nutiden, selv i de evangeliske Lande, ikke har funnet stæle til virkelig kristelig Folkeliv og Kulturliv, er Aarsagen da ikke den, at Mammonsdælfen — med stigende Magt har taget over fra Gudspræslerne? Ser vi ikke denne Afsæd stille sin uhængelige Hånd frem paa den forskellige Omraader? Naar det er jo svært at føre herpaa. Det er to Landsmægter, der kamper om Herredømmet i de gamle kristne Lande. Den ene er Kristendommen, Kirken med dens Undsættelse, — den anden er Pengegræfsheden, Mammonsdælfen. Naar Menigheden i Nutiden, selv i de evangeliske Lande, ikke har funnet stæle til virkelig kristelig Folkeliv og Kulturliv, er Aarsagen da ikke den, at Mammonsdælfen — med stigende Magt har taget over fra Gudspræslerne? Ser vi ikke denne Afsæd stille sin uhængelige Hånd frem paa den forskellige Omraader? Naar det er jo svært at føre herpaa. Det er to Landsmægter, der kamper om Herredømmet i de gamle kristne Lande. Den ene er Kristendommen, Kirken med dens Undsættelse, — den anden er Pengegræfsheden, Mammonsdælfen. Naar Menigheden i Nutiden, selv i de evangeliske Lande, ikke har funnet stæle til virkelig kristelig Folkeliv og Kulturliv, er Aarsagen da ikke den, at Mammonsdælfen — med stigende Magt har taget over fra Gudspræslerne? Ser vi ikke denne Afsæd stille sin uhængelige Hånd frem paa den forskellige Omraader? Naar det er jo svært at føre herpaa. Det er to Landsmægter, der kamper om Herredømmet i de gamle kristne Lande. Den ene er Kristendommen, Kirken med dens Undsættelse, — den anden er Pengegræfsheden, Mammonsdælfen. Naar Menigheden i Nutiden, selv i de evangeliske Lande, ikke har funnet stæle til virkelig kristelig Folkeliv og Kulturliv, er Aarsagen da ikke den, at Mammonsdælfen — med stigende Magt har taget over fra Gudspræslerne? Ser vi ikke denne Afsæd stille sin uhængelige Hånd frem paa den forskellige Omraader? Naar det er jo svært at føre herpaa. Det er to Landsmægter, der kamper om Herredømmet i de gamle kristne Lande. Den ene er Kristendommen, Kirken med dens Undsættelse, — den anden er Pengegræfsheden, Mammonsdælfen. Naar Menigheden i Nutiden, selv i de evangeliske Lande, ikke har funnet stæle til virkelig kristelig Folkeliv og Kulturliv, er Aarsagen da ikke den, at Mammonsdælfen — med stigende Magt har taget over fra Gudspræslerne? Ser vi ikke denne Afsæd stille sin uhængelige Hånd frem paa den forskellige Omraader? Naar det er jo svært at føre herpaa. Det er to Landsmægter, der kamper om Herredømmet i de gamle kristne Lande. Den ene er Kristendommen, Kirken med dens Undsættelse, — den anden er Pengegræfsheden, Mammonsdælfen. Naar Menigheden i Nutiden, selv i de evangeliske Lande, ikke har funnet stæle til virkelig kristelig Folkeliv og Kulturliv, er Aarsagen da ikke den, at Mammonsdælfen — med stigende Magt har taget over fra Gudspræslerne? Ser vi ikke denne Afsæd stille sin uhængelige Hånd frem paa den forskellige Omraader? Naar det er jo svært at føre herpaa. Det er to Landsmægter, der kamper om Herredømmet i de gamle kristne Lande. Den ene er Kristendommen, Kirken med dens Undsættelse, — den anden er Pengegræfsheden, Mammonsdælfen. Naar Menigheden i Nutiden, selv i de evangeliske Lande, ikke har funnet stæle til virkelig kristelig Folkeliv og Kulturliv, er Aarsagen da ikke den, at Mammonsdælfen — med stigende Magt har taget over fra Gudspræslerne